

L'aprenentatge autònom dels estudiants: una mirada transversal a la Universitat de Vic

Eulàlia Massana Molera
Universitat de Vic
eulalia.massana@uvic.cat

Olga Pedragosa Xuclà
Universitat de Vic
olga.pedragosa@uvic.cat

Antoni Portell Llorca
Universitat de Vic
antoni.portell@uvic.cat

Jaume Miquel March Amengual
Universitat de Vic
jaume.march@uvic.cat

Resum

L'aprenentatge autònom de l'estudiant implica assumir la responsabilitat i propi control del procés d'aprenentatge. Aquest treball autònom pot esdevenir un recurs per al professorat i sobretot per facilitar els processos d'aprenentatge dels estudiants. Les estratègies i les activitats que s'utilitzen en el context universitari sovint es redueixen a activitats de lectura i l'escriptura. En aquesta comunicació presentem una breu anàlisi sobre aquest aprenentatge autònom en el marc de la UVic, tant des de la perspectiva del professorat com també de l'estudiant. Els resultats d'aquesta anàlisi ens va permetre identificar punts crítics de cara a articular el debat i la reflexió sobre aquest tema en les Jornades d'Intercanvi de Bones Pràctiques realitzades a la mateixa UVic.

Objectius

El propòsit principal d'aquesta comunicació és apropar-nos a les percepcions que professorat i els estudiants de la UVic tenen pel que fa a l'aprenentatge autònom.

D'una manera més concreta es pretén:

- Contextualitzar el procés d'aprenentatge autònom en els estudis universitaris
- Donar a conèixer les activitats i estratègies que el professorat utilitza i considera prioritàries per potenciar i guiar l'aprenentatge autònom dels estudiants.
- Identificar, des de la percepció dels estudiants, quines estratègies o recursos els semblen més indicades per al seu treball autònom.
- Analitzar les dades observades i extreure'n conclusions.
- Promoure la reflexió entorn aquest tema.

L'aprenentatge autònom del estudiants: algunes consideracions prèvies

La societat en la qual vivim es troba en un complicat procés de transformació que està afectant la manera com ens organitzem, treballem, ens relacionem i aprenem. El coneixement és un dels principals valors dels ciutadans, el qual està relacionat amb el seu nivell de formació, i amb la seva capacitat d'innovació i d'emprendre.

Tots tenim l'obligació d'aprendre de manera contínua, així com també necessitem trobar els mitjans per a fer-ho. En aquest context de ràpida evolució del coneixement i de les pràctiques, es recorre a l'autoformació i a l'aprenentatge informal (Marcelo, 2002). Això ens porta a contemplar una multiplicitat de situacions en què les persones, adultes o no, dirigeixen els seus processos d'aprenentatge amb iniciativa, responsabilitat i autocontrol.

El punt de partida de la present comunicació pren com a referència els principis que orienten el model de formació de la Universitat de Vic, els quals defineixen i orienten l'estil i la pràctica docent i el procés d'aprenentatge dels estudiants en els diferents nivells de l'educació superior que s'hi imparteixen i en les seves diverses modalitats. Així, considerem que l'estudiant és l'actor principal d'un procés d'aprenentatge dirigit al propi desenvolupament personal i social i a la formació intel·lectual, científica i professional relacionada amb l'àmbit de coneixement que ell mateix ha escollit. D'aquesta manera, entenem que la transversalitat i complexitat del coneixement són punts de partida que demanen una visió formativa global, el desenvolupament d'estratègies per aprendre a aprendre i per a l'autoaprenentatge, i, entre altres requisits, una cultura de la col·laboració, el treball en equip i el treball en xarxa. I en

coherència amb l'expressat fins aquí, considerem que el procés d'avaluació dels estudiants ha de caracteritzar-se pel seu caràcter formatiu i continuat, orientant-se d'aquesta manera tant a la millora dels processos d'aprenentatge que tant útil els serà als estudiants un cop s'hagin inserit al seu àmbit professional, com també a la millora de la pràctica docent del professorat.

García-Valcarcel (1994) distingeix dos models d'ensenyament universitari que anomena respectivament "model expositiu" i "model interactiu".

En línia amb el model interactiu podem trobar estratègies d'ensenyament com ara l'aprenentatge cooperatiu o l'aprenentatge autònom, entre d'altres. Facilitar l'autodirecció pot ser un pràctic recurs per al professorat si adopta un paper de professor passiu. Res més lluny del que significa l'aprenentatge autònom, on el docent té un paper actiu, però no protagonista.

L'aprenentatge autònom subratlla l'autonomia i el desenvolupament personal. Això ens porta a un model d'ensenyament interactiu, més centrat en el procés, que s'adapta al nivell de coneixements dels estudiants. Es tracta, en definitiva que situats dins del contingut dels diferents nivells d'aprenentatge, des del dirigit fins a l'autònom, integrem de manera efectiva a les nostres aules i al treball amb els nostres estudiants, la competència de l'aprenentatge autònom.

Antecedents i desenvolupament

La Jornada d'Intercanvi de Bones Pràctiques del Professorat de la UVic (JIBP 2013) es va centrar en l'aprenentatge autònom dels estudiants. L'equip coordinador d'aquesta va rebre l'encàrrec de la Comissió d'Innovació Docent de treballar per saber en quin punt ens trobàvem en relació a l'aprenentatge autònom dels nostres estudiants. Per preparar la JIBP 2013, es va realitzar un breu anàlisi de la realitat UVic a partir d'una enquesta al professorat i una altra als estudiants amb el propòsit de contrastar informació i identificar elements per al debat.

Per fer l'enquesta al professorat, es va utilitzar un formulari en línia, estructurat al voltant de dues preguntes: una sobre les estratègies que el professorat desenvolupava per promoure l'aprenentatge autònom entre els seus estudiants (Escribano,1995), i l'altra sobre quines es consideraven més prioritàries. L'enquesta va ser contestada pel 36,50 % del professorat amb dedicació (contractes de més de mitja jornada), amb representació dels quatre centres o facultats de la UVic. (Taula 1)

	Enquestes rebudes	Professorat	%
Total	100	471	36,50

Taula 1. Composició de la mostra del professorat que ha contestat l'enquesta respecte al total del professorat de la UVic (Font: elaboració pròpia).

Paral·lelament, es va realitzar una enquesta als estudiants de Grau, a partir de nou preguntes per tal d'identificar alguns elements crítics dels hàbits de seu treball i sobretot identificar quines de les estratègies i les activitats que es realitzaven en el conjunt dels seus estudis, els semblaven més indicades per regular o facilitar aquest aprenentatge autònom. En aquest cas, les enquestes es van respondre amb igual representativitat dels diferents cursos des de primer curs a quart de titulacions de Grau. Pel que fa a la participació dels centres, cal destacar que va ser desigual segons els propis centres i en relació a les diferents titulacions, però en qualsevol cas, la mostra recull dades significatives del conjunt d'estudiants de la Universitat.

	Enquestes rebudes	%	
1r curs	51	22,08	
2n curs	61	26,41	
3r curs	65	28,14	
4t curs	54	23,38	
	Enquestes rebudes	Estudiants	%
Total	231	2956	7,81

Taula 2. Composició de la mostra de l'alumnat que ha contestat l'enquesta (Font: elaboració pròpia).

Resultats de les enquestes professorat i estudiants

a) Resultats obtinguts professorat

Pel que fa a l'enquesta del professorat es va demanar que s'indiqués en quina freqüència realitzava les diferents funcions esmentades entre els seus estudiants. Els resultats obtinguts van ser els següents:

		Sempre	Sovint	A vegades	Mai
1	Proporcionar informació sobre determinats temes mitjançant conferències i l'ús de mitjans audiovisuals.	16 %	37 %	44 %	3 %
2	Servir de recurs a una persona o un petit grup en relació a determinades parts del contingut de l'aprenentatge.	15 %	49 %	29 %	7 %
3	Ajudar els estudiants a valorar les seves necessitats i competències per tal que cada persona pugui traçar la seva pròpia trajectòria individual d'aprenentatge.	17 %	40 %	33 %	10 %
4	Proporcionar feedback als successius projectes del pla o acords d'aprenentatge de cada persona.	36 %	35 %	26 %	3 %
5	Localitzar els recursos existents o procurar informació nova sobre temes identificats mitjançant la valoració de necessitats.	22 %	51 %	24 %	3 %
6	Recopilar una sèrie de recursos d'informació, mitjans o models relacionats amb diversos temes o àmbits d'estudi.	35 %	44 %	19 %	2 %
7	Establir contactes amb persones especialitzades en determinats temes i propiciar així experiències d'aprenentatge per individus i grups petits al marge de les sessions normals amb el gran grup.	7 %	26 %	48 %	19 %
8	Col • laborar amb els estudiants fora del context normal o de grup com a estimulador/a o com a interlocutor/a.	10 %	33 %	49 %	8 %
9	Ajudar l'estudiant a desenvolupar una actitud i un enfocament de l'aprenentatge que fomenti la seva independència.	31 %	53 %	15 %	1 %

		Sempre	Sovint	A vegades	Mai
10	Fomentar la discussió, el plantejament de qüestions i l'activitat de grups petits per estimular l'interès en l'experiència d'aprenentatge.	44 %	45 %	11 %	0 %
11	Contribuir a desenvolupar una actitud positiva cap a l'aprenentatge i la indagació dirigida per un mateix.	47 %	42 %	11 %	0 %
12	Gestionar un procés d'aprenentatge que inclogui activitats com el diagnòstic continu de les necessitats, l'adquisició d'un feedback continu, i el foment de la participació de l'estudiant.	20 %	47 %	27 %	6 %
13	Servir de pont de convalidació o avaluació dels assoliments de l'estudiant tant al llarg de l'experiència d'aprenentatge com en la seva conclusió.	16 %	45 %	34 %	5 %

Taula 3. Respostes del professorat a quines funcions utilitzen per potenciar l'aprenentatge autònom dels estudiants. Font: elaboració pròpia.

Es preguntà que es seleccionés per ordre de prioritats tres funcions segons es considerés que eren essencials per a promoure l'aprenentatge autònom dels estudiants, obtenint els següents resultats.

		1a	2a	3a	Total
1	Proporcionar informació sobre determinats temes mitjançant conferències i l'ús de mitjans audiovisuals.	0%	3 %	2 %	5 %
2	Servir de recurs a una persona o un petit grup en relació a determinades parts del contingut de l'aprenentatge.	2 %	2 %	4 %	8 %
3	Ajudar els estudiants a valorar les seves necessitats i competències per tal que cada persona pugui traçar la seva pròpia trajectòria individual d'aprenentatge.	22 %	15 %	10 %	47 %
4	Proporcionar feedback als successius projectes del pla o acords d'aprenentatge de cada persona.	10 %	9 %	8 %	27 %
5	Localitzar els recursos existents o procurar informació nova sobre temes identificats mitjançant la valoració de necessitats.	3 %	6 %	4 %	13 %
6	Recopilar una sèrie de recursos d'informació, mitjans o models relacionats amb diversos temes o àmbits d'estudi.	2 %	4 %	4 %	10 %
7	Establir contactes amb persones especialitzades en determinats temes i propiciar així experiències d'aprenentatge per individus i grups petits al marge de les sessions normals amb el gran grup.	2 %	2 %	4 %	8 %
8	Col·laborar amb els estudiants fora del context normal o de grup com a estimador/a o com a interlocutor/a.	3 %	1 %	4 %	8 %
9	Ajudar l'estudiant a desenvolupar una actitud i un enfocament de l'aprenentatge que fomenti la seva independència.	26 %	16 %	11 %	53 %
10	Fomentar la discussió, el plantejament de qüestions i l'activitat de grups petits per estimular l'interès en l'experiència d'aprenentatge.	14 %	19 %	11 %	44 %
11	Contribuir a desenvolupar una actitud positiva cap a l'aprenentatge i la indagació dirigida per un mateix.	7 %	8 %	12 %	27 %
12	Gestionar un procés d'aprenentatge que inclogui activitats com el diagnòstic continu de les necessitats, l'adquisició d'un feedback continu, i el foment de la participació de l'estudiant.	5 %	9 %	19 %	33 %
13	Servir de pont de convalidació o avaluació dels assoliments de l'estudiant tant al llarg de l'experiència d'aprenentatge com en la seva conclusió.	1 %	1 %	2 %	4 %

Taula 4. Respostes del professorat a quines funcions consideren prioritàries per potenciar l'aprenentatge autònom dels estudiants. Font: elaboració pròpia.

Interpretació de resultats professorat

De l'anàlisi dels resultats de l'enquesta al **professorat**, es pot interpretar que:

- De les funcions que els professors utilitzen per potenciar l'aprenentatge autònom dels estudiants:
  - Les funcions més utilitzades són:
    - Fomentar la discussió, el plantejament de qüestions i l'activitat de grups petits per estimular l'interès en l'experiència d'aprenentatge ("sempre" i "sovint" un 89% de la mostra).
    - Contribuir a desenvolupar una actitud positiva cap a l'aprenentatge i la indagació dirigida per un mateix ("sempre" i "sovint" un 89% de la mostra).
  - I les menys utilitzades són:
    - Establir contactes amb persones especialitzades en determinats temes i propiciar així experiències d'aprenentatge per individus i grups petits al marge de les sessions normals amb el gran grup ("a vegades" i "mai" un 67%).
    - Col·laborar amb els estudiants fora del context normal o de grup com a estimador/a o com a interlocutor/a ("a vegades" i "mai" un 57%).
- Les funcions que es consideren prioritàries per potenciar l'aprenentatge autònom dels estudiants:
  - Ajudar l'estudiant a desenvolupar una actitud i un enfocament de l'aprenentatge que fomenti la seva independència (53%).
  - Ajudar els estudiants a valorar les seves necessitats i competències per tal que cada persona pugui traçar la seva pròpia trajectòria individual d'aprenentatge (47%).
  - Fomentar la discussió, el plantejament de qüestions i l'activitat de grups petits per estimular l'interès en l'experiència d'aprenentatge (44%).
- De la relació entre les funcions que s'utilitzen per potenciar l'aprenentatge autònom dels estudiants respecte a les que es consideren més prioritàries, en general es prioritza el mateix que s'aplica, destacant:
  - Ajudar l'estudiant a desenvolupar una actitud i un enfocament de l'aprenentatge que fomenti la seva independència, es prioritza en 53% i es diu que s'utilitza en un 84%.
  - Fomentar la discussió, el plantejament de qüestions i l'activitat de grups petits per estimular l'interès en l'experiència d'aprenentatge, es prioritza en 47% i es diu que s'utilitza en un 89%.

b) Resultats obtinguts estudiants

A continuació es mostra els resultats obtinguts de l'enquesta realitzada als estudiants.

1. En relació a la teva trajectòria escolar i acadèmica, indica en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt) en quina mesura creus que les següents activitats afavoreixen i faciliten el teu aprenentatge.						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
Transmissió de coneixements per part del professorat	0%	2%	16%	40%	40%	1%
Aprenentatge de processos i habilitats	0%	4%	17%	44%	33%	2%
Exercitar, assajar i posar en pràctica els coneixements previs	0%	3%	19%	27%	50%	0%
Resolució de problemes	0%	6%	18%	35%	41%	0%
Treballar cooperativament i en equip	4%	10%	28%	32%	26%	0%
Desenvolupar l'aprenentatge autònom a partir d'estratègies o pautes concretes	0%	8%	28%	37%	26%	1%

2. Quan no entens alguna cosa o tens alguna dificultat en els teus estudis indica en una escala de l'1 (mai) al 5 (sempre) quina d'aquestes coses fas.						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
Et poses en contacte amb el professor/a i li formules el dubte	6%	19%	29%	29%	17%	0%
Ho comentes als companys/es	2%	4%	6%	38%	49%	0%
T'espaviles anant a la biblioteca o altres fonts bibliogràfiques	7%	19%	26%	28%	19%	0%
Fas ús de la teva xarxa social i comparteixes el dubte	25%	17%	20%	23%	12%	1%
No fas res	80%	8%	4%	3%	0%	4%
3. A l'hora de fer la planificació d'un treball, indica en una escala de l'1 (mai) al 5 (sempre).						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
Planifiques les tasques dels treballs individuals	2%	7%	17%	28%	46%	0%
Planifiques les tasques dels treballs que fas en grup	1%	5%	17%	38%	39%	0%
Compleixes la planificació feta	1%	10%	21%	41%	27%	0%
Una vegada finalitzat el procés valores i identifiques els punts de millora	7%	16%	23%	32%	22%	0%
4. Indica d'entre aquestes diferents possibilitats quin és el teu lloc preferent de treball i d'estudi personal						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
La Biblioteca de la Universitat	17%	21%	22%	23%	17%	1%
L'Aula d'autoaprenentatge	57%	15%	10%	8%	2%	8%
Les sales d'estudi de la pròpia universitat	41%	20%	20%	9%	2%	6%
L'aula assignada al grup	43%	20%	20%	9%	2%	6%
A casa teva	2%	3%	6%	19%	69%	1%
Altres	31%	7%	7%	12%	14%	28%
5. Contesta, en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt) fins a quin punt, en relació al teu aprenentatge, consideres que tens assolides aquestes competències.						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
a) Expressar-te eficaçment de manera oral i escrita	1%	4%	29%	41%	24%	0%
b) Comprendre i construir textos orals i escrits coherentment	0%	3%	20%	46%	31%	0%
c) Utilitzar informació de diverses fonts	0%	6%	20%	43%	31%	0%
d) Extreure inferències i aplicar el raonament lògic	0%	3%	31%	42%	23%	0%
e) Construir visions integradores de la realitat	0%	6%	26%	47%	15%	4%
f) Actuar creativament	1%	10%	31%	35%	23%	0%
Dialogar	1%	4%	21%	38%	36%	0%
Tenir una actitud oberta i crítica	0%	2%	16%	42%	39%	0%
Utilitzar hàbits adequats de treball i d'estudi	1%	8%	23%	40%	29%	0%
Treballar col.laborativament amb altres companys i companyes	2%	5%	13%	39%	40%	1%
6. Contesta, en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt) fins a quin punt utilitzes, per al teu aprenentatge autònom (sense l'ajuda de ningú directament), els següents recursos vinculats a les xarxes socials i als entorns personals d'aprenentatge						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
Facebook	37%	18%	8%	13%	23%	1%
Twitter	76%	10%	5%	2%	5%	3%
YouTube	19%	15%	29%	18%	18%	1%
Skype	72%	10%	8%	5%	3%	2%
Diaris digitals	41%	17%	19%	13%	8%	2%
Blocs	37%	23%	22%	10%	6%	3%
Fòrums	39%	24%	19%	12%	4%	2%
Recursos de treball i emmagatzematge en xarxa (GoogleDrive (antic GoogleDocs), Dropbox, SugarSync, Mozy, SkyDrive, ...)	19%	16%	16%	23%	25%	2%

Recursos expressius i lingüístics (diccionaris, traductors, portal Argumenta...)	5%	9%	20%	36%	28%	1%
Recursos documentals (TED, SlideShare, Monografias.com, GoogleScholar, Wikipedia, Rincon del vago...)	10%	16%	19%	29%	25%	1%
Altres	13%	6%	15%	18%	17%	31%
7. Contesta, en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt) fins a quin punt afavoriria el teu aprenentatge autònom que el teu professorat.						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
Es comunicui de manera periòdica amb tu.	2%	6%	22%	33%	36%	0%
S'adapti a les teves pròpies necessitats i condicions	2%	8%	16%	31%	43%	0%
Fomenti el diàleg amb tu a través de mitjans d'interacció àgils i oportuns	1%	4%	14%	33%	47%	1%
8. Contesta, en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt), en relació al teu professorat, fins a quin punt valoraries que aquest.						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
Promogui que determinis per tu mateix/a el propòsit dels teus estudis	1%	7%	29%	35%	26%	2%
Faciliti que t'involucris i creïs moments d'aprenentatge	0%	4%	19%	45%	31%	0%
Et proporcionin eines perquè acceptis i posis en pràctica el teu nou paper com a centre que ets del teu propi aprenentatge	0%	4%	12%	35%	47%	2%
Altres	9%	4%	11%	15%	13%	49%
9. Indica en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt) fins a quin punt valores o valoraries que des del marc de la titulació o matèria se't proporcionin eines, estratègies i recursos per al seguiment i millora de les teves habilitats acadèmiques, a nivell personal o professional.						
	1 gens	2	3	4	5 molt	NS/NC
La realització de sessions específiques dins la pròpia l'assignatura o titulació (xerrades d'orientació professional, acadèmica, tècniques d'estudi, ...)	0%	10%	18%	27%	43%	2%
L'oferta de recursos a través de l'Aula virtual	2%	6%	18%	35%	37%	2%
La realització de sessions de tutoria i seguiment grupal	3%	6%	19%	39%	31%	1%
La realització de tutoria i seguiment individual	0%	6%	11%	31%	50%	1%
L'oferta d'estratègies concretes dins les assignatures: preparar exàmens, dinàmiques de grup, pautes per elaborar els treballs de grup...	1%	6%	11%	29%	52%	1%

Taula 5. Respostes dels estudiants en relació a diferents àmbits de l'aprenentatge autònom. Font: elaboració pròpia.

De l'anàlisi dels resultats de l'enquesta als **estudiants**, es pot interpretar que:

- El fet d'exercitar i posar en pràctica els coneixements adquirits així com també la resolució de problemes en el marc de les diferents assignatures, són dues de les activitats més facilitadores del seu treball autònom ("molt" un 80%).
- Davant les dificultats aparegudes en el seu procés d'aprenentatge, en més d'un 87,7% ho pregunten a un company, seguit per un 58 %, que ho fan al professor. L'ús de les xarxes socials (amb un resultat de "mai" en un 49,32%) indica que els estudiants enquestats no perceben, encara, aquestes eines com un suport en el seu aprenentatge.
- Els recursos digitals que ajuden a l'estudiant en la seva tasca autònoma, en un 76% i un 72% respectivament, el Twitter i l'Skype són recursos gens habituals en l'aprenentatge autònom. També

utilitzen, però menys: recursos documentals, fòrums, blogs, diaris digitals. Els recursos lingüístics a la xarxa (diccionaris...) són molt ben valorats (puntuacions de 4 i 5), amb resultats superiors al 63%.

- L'espai físic on l'estudiant prefereix desenvolupar l'activitat autònoma és a casa (68% dels casos), per sobre de l'aula d'autoaprenentatge, les aules d'estudi de la universitat o la biblioteca.
- La competència transversal que consideren més assolida és treballar col·laborativament, seguida (amb puntuacions més baixes) per comprendre i construir textos orals i escrits de manera coherent, u Les estratègies proposades pel professorat que consideren adequades pel seu aprenentatge autònom són organitzar sessions específiques d'orientació dins les pròpies assignatures o estudis, accés d'informació a través de les aules virtuals sobre aquestes qüestions, realitzar sessions de seguiment individuals o grupals i desenvolupar estratègies concretes d'autoregulació integrades a les seves assignatures (un 70% dels casos com a "molt" útil).

Conclusions i algunes reflexions per al debat

Tal i com s'ha anat comentant, el propòsit principal de l'estudi tractava d'identificar –des de la vessant del professorat i dels estudiants- quins són els elements claus que contribueixen i faciliten el treball autònom dels estudiants. En aquest sentit, cal destacar que la mirada del professorat i les percepcions dels estudiants ens han permès identificar algunes dimensions generals en les quals s'articula aquest aprenentatge autònom. En primer lloc s'identifiquen un conjunt d'habilitats i competències que des de la perspectiva dels estudiants i del professorat esdevenen claus per a actuar amb autonomia i responsabilitat individual. Aquestes competències es posen en joc en els diferents moments del procés d'aprenentatge, però especialment en la fase de planificació i desenvolupament de la tasca concreta. És per això, que les funcions del professorat en aquesta línia permeten regular i revisar aquest procés d'execució, orientant i aportant activitats concretes que faciliten la presa de decisió i l'autoregulació en l'aprenentatge. Cal destacar que tant en el cas del professorat com també dels propis estudiants, l'acció mediatra del professor és un dels elements més ben valorats per part dels estudiants juntament amb l'acció dels iguals. Un dels aspectes que s'ha posat de manifest tant en la visió del professorat com també dels estudiants, radica en el fet que les estratègies i activitats adreçades a facilitar l'aprenentatge autònom, es desenvolupen tant en el si de l'activitat docent i molt vinculada a les assignatures, com també en el conjunt de la titulació organitzant xerrades informatives, establint contactes amb el món professional o fins i tot, orientant directament amb seminaris i formacions específiques per a l'aprenentatge autònom. Finalment, una darrera dimensió a destacar seria l'ús de recursos i mitjans tecnològics, en aquest sentit, si bé els termes en els quals es preguntava al professorat i als estudiants sobre aquesta qüestió, era desiguals, hem de destacar que en ambdós casos es valora l'ús dels recursos tecnològics com un suport importantíssim, tanmateix el seu us real i concret deixa entreveure, encara, molt camí per recórrer.

Amb tot, concloem que cal continuar treballant per identificar amb més detall i compartir les estratègies que els estudiants i professors consideren d'ajuda al primer per al seu treball autònom i aconseguir integrar-les d'una manera regular i sistemàtica en les diferents assignatures i en el conjunt dels graus.

Bibliografia

- GARCIA-VALCÁRCEL, A. (1994). *El proceso de enseñanza en las aulas universitarias. Una aproximación cualitativa, Currículum*. 6-7, pp. 155-174.
- BROCKETT, R. y HIEMSTRA, R. (1993). *El aprendizaje autodirigido en la educación de adultos. Perspectivas teóricas y prácticas de investigación*. Barcelona, Paidós.
- CONFESSORE, G. (2002). *Le profil d'autonomie de l'apprenant: résultats d'une étude de validation. In P. Carré & A. Moisan (Eds.), La formation autodirigée*, pp. 117-131. Paris: L'Harmattan.

- ESCRIBANO, A. (1995). *Aprendizaje cooperativo y autónomo en la enseñanza universitaria*. Revista Interuniversitaria de didáctica. ISSN 0212-5374, Nº 13, pp. 89-104
- MARCELO, C. (2002). E-learning-Teleformación. Diseño, desarrollo y evaluación de la formación a través de Internet. Barcelona, Gestión 2000.